

TØMRERMESTER

JAKOB

GOTTSCHALCK

Erindringer

fra Nykøbing Sj.

Tak til redaktør Willum Neerup og fru Agnete Neerup, som har værnet det gamle manuskript i 25 år og givet det til Lokalthistorisk Forening, som med glæde deler det med læsere i byen.

Mine erindringer fra Nykøbing

1967

Nykøbing var omkring århundredskiftet en lille stille By; alle byens indbyggere kendte hinanden, og byen bestod af hovedgaden: Algade og 6 små sidegader. Disse var Grønnehavestrædet, Grundtvigsvej, Svanestrædet, Havnevej, Strandstrædet og Kildestrædet som stadig fører fra Algade til Rørvigvejs begyndelse.

Foruden disse sidegader var der også Kirkestrædet, som stadig går fra Algade til kirkepladsen; men dengang var der kun et enkelt ældre hus.

Algades fortsættelse er stadig Lindeallé, og husene videre ude er gamle lerklinede huse, og de blev almindeligvis kaldt "Lergravshusene".

I Lindeallé og Lergravshusene boede byens arbejdere, og på Algade boede byens borgere.

I slutningen af 1800-tallet er fortsættelsen af Algade mod vest skudt op som nybygninger, og det kom til at hedde Vesterbro.

Rådhuset er opført 1865 på den Plads, som stadig kaldes Holtets Plads. Der hvor rådhuset blev bygget, har der været en lund af bøg, eg og forskellige andre Træer, hvor byens borgere og arbejdere tog brænde. Som dengang almindelig var den tyske betegnelse for træ: Holtz, herfra navnet Holtets Plads.

*

Mine erindringer går tilbage til omkring 1901, hvor jeg var 6 år. Jeg husker, at der hvor nu banens rangerplads er, der kørte et lille lokomotiv med en lang række lave, flade vogne med jord til opfyld på ranger-

pladsen. Min far har fortalt mig, at disse vogne og lokomotivet engang blev stillet til rådighed for en udflugt til Vig, og fra konsulens træløst (købmand J.Hansens forgænger) blev der stillet et helt læs planker til rådighed som siddeplanker, der blev lagt på vognenes sidefjæle.

Det har sikkert været en herlig udflugt med medbragt madkurv og selvfølgelig øl og brændevin. Begrebet Arkvavit har næppe været kendt dengang, og turen var helt gratis. Da toget omsider startede, meget festligt med ringning med stationens nye klokke, det var første gang, den blev brugt, dernæst kraftigt hyl fra dampfløjten, og da toget satte sig i bevægelse lød flere kraftige hurra fra hele det store vogntog.

Det er også blevet mig fortalt, at hjemturen ikke var slet så festlig; det kneb med at få dem fra kroen, og nogle er måske slet ikke kommet med hjem. Da toget kom til Nykøbing, var der mange, der ikke var helt ædru; men humøret var højt. Det har sikkert været en stor oplevelse første gang at køre med jernbane. Det har vel været lige så stor en oplevelse, som det nu er første gang at komme i luften med en flyvemaskine.

*

Nytårsaften 1901 husker jeg tydelig. Vi fejrede altid nytår hos vore bedsteforældre og juleaften hos vore forældre. Vi boede dengang ovre i det lille Sidehus. Vore bedsteforældre boede her i Forhuset, hvor jeg nu bor, men der er en himmelvid forskel på dengang og nu. Min bedstemor talte altid meget bogstaret, og hendes datter, Tante Emilie, som vi kaldte hende, var også oplært til at føre et meget bogstavret sprog. Jeg tror, det var en vis frygt for at komme til at tale noget, der kunne minde om odsherredsk bondedialekt.

Det var som bemærket Nytårsaften, og Bedstemor udtalte: " I dag skriver vi nitten hundrede og et, og i morggen skriver vi nitten hundrede og to." Jeg var dengang kun 6 år og havde endnu ikke ret meget kendskab til at skrive, så derfor sagde jeg, "Jamen bedstemor, hvorfor skal vi skrive det, kan vi ikke bare nøjes med at sige det?" men bedstemor var ikke nem at diskutere med, så vi kom ikke til nogen forståelse.

*

I 1902 blev Odsherredsbanen åbnet for passagertrafik. Jeg fulgte med min bedstemor i hånden til stationen, og der var mange mennesker tilstede. Vi stod tæt mod muren og var noget forskræmte af al den støj, og 2 lokomotiver kørte frem og tilbage og stødte røg og damp ud, hvilket folk var meget imponeret af!

*

Da jeg var syv år, begyndte jeg at gå i skole. Det var i den almindelige Borgerskole, hvor de fleste folks børn gik. Her regerede overlærer Steincke, og han var meget respekteret. Vi havde alle en stor respekt for ham.

De andre lærere var lærer Ankersen, lærer Hansen, han var broder til købmand Friis Hansen, og lærer Kjær og lærer Jespersen. Men jeg tror såvidt jeg husker, at lærer Jespersen var lærer Ankersens efterfølger. Det skete engang, at lærer Ankersen kom med den udtalelse, : "Der er lige så mange muligheder for at tjene penge, som der er brosten på gaden", og det var vel årsagen til at han sagde sin stilling op som lærer og købte en gård i Jylland!

Foruden disse lærere var der også 2 lærerinder: frk. Petersen og fru Jordening. Frk. Petersen havde de yng-

ste klasser; hun var skæv i skulderen, pukkelrygget, og havde en stor klumpfod, så skønheden trykkede hende ikke, men hun havde ikke problemer med eleverne. Det havde derimod fru Jordening, især i de lidt større klasser, hvor hun underviste i tysk. Hun kunne slet ikke styre os, jeg tror også vi var lidt for slemme.

Vi havde mere respekt for Steincke, men han var til lige elsket og agtet. Det var mest de to ældste klasser, han havde.

Jeg har vist været i 7.klasse, jeg husker tydeligt, vi ventede på Steincke, og der var ro og stilhed i klassen. Da han kom, kunne vi se på ham, at der var noget særligt. Rolig og værdig skred han op gennem midtergangen, stillede sig ved katederet og så ud over klassen. Der blev en stilhed, så vi kunne høre en knappenål falde til gulvet, og så kom det: "Jeg vil indskærpe jer alle, at hvis nogle af jer har ærinde på kirkegården, det være med blomster eller hvad andet ærinde, det kan være, så går man stille og rolig og forretter sit bud. Jeg var i går ude for at en elev her i klassen gik og fløjtede højlydt med hænderne i lommen. Sådan noget må man ikke. Kirkegården er de dødes gravplads, og her går man stille og gør ikke støj af nogen art. Jeg håber, I har forstået mig!"

Sådan var lærer Steincke.

Vi havde ham i dansk stil, læsning og litteraturhistorie. Jeg må tilstå, at jeg skrev en meget dårlig stil til stor forargelse for Steincke. Jeg skrev navneord med lille og udsagnsord med stort og flere stavfejl. Jeg måtte somme tider skrive hele stilen om. Til gengæld blev jeg somme tider rost i litteraturhistorie for god oplæsning af nogle digte.

Det kunne nok hænde, at Steincke var i det gode humør. Så var han ret livlig, han kunne også være morsom.- Steincke dirigerede et sangkor. Det var en kreds af byens borgere. De holdt sangøvelse i den lille sal på Vindeløvs hotel, det nuværende hotel phønix. Min far var med i dette kor. Det var ikke enhver, der kunne optages i det kor, man skulle først aflægge en prøve, og det kunne hænde, at Steincke sagde til en nyankommen: "Jeg tror ikke, De får nogen Glæde af sangen, Deres stemme er ikke egnet."

Steincke havde selv en stor og fyldig sangstemme, og han fungerede tillige som kordegn, og han indførte den skik ved begravelser, at 6 af de bedste sangere i de 2 ældste klasser skulle stå oppe i Kirken ved orglet for sammen med ham at synge for på salmerne, og ligeledes, når kisten skulle føres til graven, så skulle vi gå foran kisten sammen med ham og synge en salme ud til graven. Jeg havde selv den ære at være med i dette kor. Vi fik 50 øre hver som belønning for denne bedrift.

Af de 2 ældste klasser, 6. og 7., dannede han et sangkor. Efter skoletid fik vi besked på at møde i gymnastiksalen, både drenge og piger, og så blev vore stemmer grundigt prøvet. Det var altid med "Danmark dejligst vang og vænge" vore stemmer blev prøvet med. De, der ingen stemme havde, fik lov til at gå hjem.

Vi gik op i sangen med interesse og lyst. Stemmerne var pigerne på sopranstemmen og drengene med en første tenor og en basstemme, og ved skolens årlige afslutning, måtte koret fremføre forskellige velindøvede sange for en forsamling med flere af vore forældre, alle lærerne og skoleudvalget. Det var med synlig stolthed hos Steincke, da vi vellykket udførte "Brudefærden fra Hardangerfjord".

Jeg kunne fortælle meget om Steincke, men det vil føre for vidt at gå for meget i detaljer. At Steincke oprette-

de Odsherred Folkemuseum bør dog nævnes. Jeg kan kun sige om Steincke, at som højt agtet og respekteret borger, så var han den, hvorom det kan siges, at han var den der til fuldkommenhed havde fortjent det ridderkors, som han fik tildelt.

*

Efter endt skole så ville min far, at jeg skulle fortsætte i realskolen. Jeg var for lille og spinkel til at komme i lære. Jeg havde også forbedret min stil betydelig, så Steincke mente, at det gik vel nok, hvis jeg bare fortsatte at forbedre mig. Og herefter skrev jeg ligeså godt som de andre elever.

Realskolen var en privat betalingsskole, den var i samme hus, hvor nu kommunekontoret er (Algade 43). Jeg klarede de forskellige fag ganske godt, kun var det sløjt med matematikken, og det er mig en gåde, hvordan jeg fik en realeksamen med yderst lidt begreb om matematik.

*

Endelig kom jeg i lære som tømrer hos tømrermester Frandsen. Her arbejdede 3 dygtige svende, som jeg lærte meget af at arbejde sammen med, og således havde jeg en god læretid. Læretiden var 4 år; det var dengang, man havde 10 timers arbejdsdag, alle ugens 6 arbejdsdage var lige ens, og om aftenen, dog kun i vintertiden, var vi på teknisk skole fra kl. 7 til 9. Man kendte ikke andet dengang.

*

Jeg vil nu gøre et tilbagespring; thi jeg har andre erindringer end skoletiden.

Fra mine yngste år husker jeg, at i Nykøbing var der flere særprægede originaler. Det var yderst fattige, forhutlede individer, som oftest gamle folk, der mest levede af tiggeri, og de småpenge de fik, de gik til brændevin. En 3-pægle-flaske kostede 27 øre, når man selv medbragte flasken. Brændevinen blev tappet af et anker. Mon ikke det har været noget lignende i de andre købsteder? Den nuværende sociallov eksisterede ikke dengang.-

Jeg mindes "Niels Vrøvl" der dekoreret og pyntet med sin soldaterkasket paraderede ved apoteket eller skovkassen, for at redde nogle 2 øre fra landboerne. Der var også "Peter Fodgarder", som vi drenge, når han var fuld, var bange for og helst holdt på afstand. Der var også en, der hed "Lars Bom-Bom". Han havde været trommeslager som soldat, heraf navnet, og somme tider, når han var fuld, så viste han sin færdighed med trommen. Han holdt mest til på havnen, hvor han levede af tørret fisk og brændevin, som fiskerne gav ham. Det var vist Lars Bom-Bom, der engang i ædru tilstand havde mistet lysten til livet og havde hængt sig i et træ; men en mand i nærheden havde set det. Han kom til i en fart og fik skåret ham ned og fik kaldt ham til live igen, men han var så medtaget, at han måtte køres på sygehuset. Det har næppe været nogen behagelig køretur, liggende i en fast vogn, som skrumlede hen over de toppede brosten.

Han havde et par faste kunder, hvor han fik en 5-øre engang om ugen. Den bedste "kunde" var en sagfører. Her fik han en lo-øre. Da Lars var kommet fra sygehuset, så gik han turen rundt til "kunderne", og da han kom ind til sagføreren, som sad og røg på en stor pipe lige ved den meget varme kakkelovn, så sagde sag-

føreren: "Nå Lars, hvordan var det at være i helvede? Jeg har hørt, at du har været på vej derned.." Sagføreren mente jo, det var en selvfølge, at sådan en stymper, han kom ingen andre steder; men sagføreren fik svar på tiltale: Jo tak, hr sagfører, det var om-trent som her, de største skurke sad nærmest varmen! Sagføreren morede sig kosteligt over svaret: Ja, så må du jo have en lo-øre. Lars tog høfligt mod lo-øren men sagde så: Ja, men hr.sagfører, jeg nåede jo ikke at komme i sidste uge, så jeg har jo en lo-øre til gode! Sagføreren morede sig endnu mere. "Ja, når jeg skylder dig noget, så må du jo have en til", sagføreren gav ham en lo-øre til..men se så at skrubbe af med dig, nu får du ikke flere!

Jeg husker også den uudgrundelige Halte-Niels, han boede hos Kørvel, det hvidkalkede hus, som endnu ligger lidt ensomt ude på Nordstrandsvej. Kørvel fik lidt godt-gørelse af fattigvæsenet for at have ham i huset, han bestilte aldrig noget og kunne vel heller ikke. Han kom altid haltende med stok i hånden og en stor, løsthængende frakke på, selvfølgelig lurvet, laset og beskidt. Når han mødte nogen, så begyndte han at hoste voldsomt, og når man havde passeret ham, så kunne man høre ham sige: "Såh, han gav ikke noget.." Men engang, han lå ved vejkanten, så kom der nogle unge mænd forbi, og som sædvanlig, så begyndte han at hoste voldsomt og sagde: "I unge mennesker, kunne I ikke gi' mig en 5-øre, jeg har sådan en slem hoste, så kunne jeg købe en snaps brændevin?" De unge mænd blev enige om at give ham en 5-øre, og en af dem rystede op med pengene, og Niels takkede rørt: Tak skal du ha' du er et godt menneske, og Herren velsigne dig for din gode gerning, og han kan jo også velsigne de andre, som står derhenne, selv om de ikke har givet mig noget!"

Sidst men ikke mindst husker jeg Carl Bang, der på grund af sine gode evner og sin faglige dygtighed som tømrer havde fortjent en bedre skæbne end at tulle rundt i en spirituståge til evig fryd for den ubarmhjertige mandige ungdom.

Carl Bang kunne være ret intelligent, men det kom jo kun frem, når han var ædru. Han var meget fagstolt. Han logerede ofte et par døgn på min læremesters værksted og på hjulmand Eriksens værksted. Det er mig en gåde, hvorledes slige eksistenser, specielt Carl Bang var indrettede; elendig klædt, uplejede og forfrosne var de i mere end en menneskealder i stand til at tåle de usleste kår, liggende ude i vinterkulde og slud, uden at det tilsyneladende influerede på deres helbred. De var åbenbart i besiddelse af en konstitution, som er forsvundet i vor tid - med den klare snaps som universalmiddel mod alle skrøbeligheder og modgang.

*

Som dreng holdt jeg meget af at færdes på havnen. Det var der mange andre, der også gjorde. Livet på havnen var altid tillokkende for raske drenge. Her skete der altid noget. Hver tirsdag kom den store damper fra København, det var vist klokken 3 eftermiddag, den lagde til bolværket ude i indløbet. Der var altid nogle passagerer med og en del fragtgods til købmændene. Næste dag afgik den kl. 12. Om onsdagen kom landmændene med svin, der skulle til slagteriet i København, idet Nykøbing slagteri ikke eksisterede dengang. Landboerne holdt i en lang række ind ad havnepladsen, og der var mange folk i arbejde.

Jeg husker den store Peter Madsen, han nåede at fylde loo år endnu med et godt helbred, han var den fø-

rende blandt arbejderne, og engang så jeg en landmand, der holdt langt nede i rækken, række en mønt ned til Peter Madsen og sagde: "Kan du ikke sørge for, at jeg får læsset af? Jeg har ikke tid til at vente, jeg skal i banken inden kl. 12, og jeg skal også til købmanden!" Peter Madsen så ned langs rækken, men så tog han hestene ved hovedtøjet og trak vognen ud af rækken og trak den frem til aflæsningsrampen til stor forargelse for de andre i rækken.

Passagererne kom i god tid; det var ofte folk fra landet, der tog med damperen; de var ikke blevet fortrolige med Odsherredsbanen endnu. De kom kørende undertiden henved en time for tidlig.

Vi var tit nogle drenge, der sad på brohammeren udfor damperens agterende. Det var et godt sted at sidde. Her kunne man iagttage hele livet ved damperen. Den sidste timé steg travlheden til et højdepunkt: al gang foregik i løb, og der blev skældt ud og bandet og sagt vittigheder med påfølgende latter..

Så begyndte skorstenen at udspy en kraftig kulrøg, og skruen begyndte at male rundt og sendte et stærkt skruevand langt ud i havnen, så de små både, der lå for svaj ved en pæl, svajede med agterenden op mod vinden. Så brølede dampfløjten kraftig, det var første varsel, og det hændte engang, at et spand heste blev forskrækket og rendte med vognen langt ind ad Havnevejen. Kusken måtte jo stikke i hurtigløb for at indhente hestene. Så begyndte folk at tage rørende afsked med passagererne:

Husk nu at hilse dem alle.. og hils også tante Marie.. og pas nu godt på, at du ikke kommer noget til.. jeg vil da håbe, at du ikke bliver søsyg..

Sådan var der mange formaninger, som i nogle tilfælde kunne udarte til store grædescener.

Så gav dampfløjten afgangssignal med stort brøl, og landgangen blev fjernet, og fortøjningerne blev kastet. Damperen begyndte at glide ud, så blev der råbt og vinket fra land ud til passagererne og omvendt: Farvel, farvel, og god rejse! og det varede til damperen var ret langt ude, inden de arme passagerer fik ro og kunne overlades til sig selv.

Jeg husker, disse skibe var Sct.Knud, Brage og Fionia.

Inde i havnen lå der altid nogle sejlskibe. Nogle af dem var ret store. Det kunne hende, at nogle af de største havde en lille motor på dækket, der trak spillet, men ellers var det håndkraft og sejl, også blandt fiskerbådene.

Der gik også en lille damper, der hed Frederik d.VII. Den gik fra Nykøbing til Holbæk og retur samme dag, og til Frederikssund næste dag, og disse ture blev sejlet alle ugens 7 dage; men et par år efter, at Odsherredsbanen var begyndt, måtte disse ture standses, det kunne ikke betale sig mere.

*

Det skete, at min far arrangerede udflugter f.eks. til Højsandet ved Rørvig eller til Stokkebjerg skov; det var søndagsudflugt med hestekøretøj.

Når vi var på sådan en udflugt, så var det altid min moders bror, Karl Larsen, der lagde heste og vogn til. Det kneb med pladsen på sådan en vogn. Vi var ialt ti personer, men det gik. Jeg husker engang, da cykler var en sjældenhed: Vi var kommet langt ud af Rørvigvej, og pludselig råbte tante Emilie: "Karl Larsen, der kommer en cykel, pas på hestene, bare der ikke sker noget!" og hun holdt sig godt fast til kuskensædet. Pludselig kørte der en cyklist forbi, og der skete ik-

ke noget. Jeg tror, hun var mere bange for cyklisten, end hestene var. De drejede hovederne lidt og har vel undret sig over, hvad det var for et mærkeligt apparat med en ung mand, der sad og trådte på 2 pedaler..

Det var herlige ture ud i den frie skønne natur, men det krævede selvfølgelig, at vejret skulle være godt. Næste år gik turen til Stokkebjerg skov, helt ned til stranden. Her vadede vi ud til den store sten, der ligger lidt ude i vandet: Lommestenen, som den kaldes. En gammel mand, vi kom i snak med, fortalte, at denne sten havde i gammel tid ligget ovre i Jægerspris. Det var dengang, da Egebjerg kirke lige var bygget, og da en jätte så det, så tog han en sten og kastede den mod Egebjerg kirke, men den ramte ikke, den faldt i vandet her, og der er ikke nogen, der har flyttet den siden. Jætterne var jo hedninge på Odin og Thors tid. De må have været nogle mægtige kraftkarle, når de kunne tage sådan en sten i hånden og kaste den helt over fjorden.

Der begyndte nu at trække store mørke skyer op, og den medbragte madkurv blev hurtigt pakket sammen, og hjemturen begyndte. Vi skulle jo helst hjem, inden det blev regnvejr. Da vi var nået ca. halvvejs, så kom der nogle lyn og torden, og inden vi kom til Nykøbing, begyndte det at regne, så vi blev godt våde, inden vi nåede helt hjem.

*

Fra min tidlige barndom husker jeg, at Brændergården brændte. Det var vist i efteråret 1902. Vi havde lige spist vor aftensmad, og mørket var begyndt at falde på. Pludselig hørte vi brandtrommen, og alle stak hovedet ud af vinduet og råbte: "Hvor brænder det?" "Brændergården brænder!" blev der svaret.

Brændergården var den store gård, som nu er delt i 3 ejendomme. Den er beliggende lige over for købmand Hans Hansens købmandsgård, hvor nu Holbæk Amts sparekasse har filial. Navnet Brændergården kommer af, at der her var brændevinsbrænderi. Sammen med brændevinsbrænderiet blev der også drevet et ret betydeligt landbrug, og det var de til landbruget hørende bygninger, der nu brændte. Nu blev der fart i brandvæsenet. Alle, som var tilmeldt brandvæsenet, var pligtige at møde ved sprøjtehuset ved enhver ildebrand, også i tilfælde af tordenvej, selv om der ikke var lynnedslag.

Sprøjtehuset var ved siden af teknisk skole, i det lokale, som nu anvendes som garage. Der var snart samlet en stor styrke; nu ventede man blot på brandchefen, han var den eneste, der havde nøglen. Men omsider kom han også i løb. Nu kom de 2 sprøjter ud: Sprøjte nr.1 og sprøjte nr.2 plus en to-hjulet let vogn med to slanger på samt en del læderspande og forskelligt andet. Og så gik det i løb til brandstedet. Der var en lille brønd i Brændergården, men den kunne ikke levere vand nok til to sprøjter, den blev hurtigt tømt. Men så kom vandtønderne..

Alle, som havde heste og vogn, var pligtig at møde med en vandtønde ved bybrønden.

Bybrønden eksisterer stadig, vandværket tager vand fra den. Den er lige ud for indkørslen til ejendommen Allégade 53. Den er nu overdækket med et forsvarlig jernbeton-dæksel, men dengang var den overdækket med et svært plankedæksel. Der var to store træposte med firkantet brædebeklædning om postene. To mand pumpede ustandselig ved hver post og måtte med korte mellemrum afløses af andre. En mængde vogne holdt i to rækker med vandtønder, og når de var fyldt, så kørte den vogn frem og næste til postene. Så fik hestene et lille rap

af piskene, og af sted i hurtigløb! Vognene skramlede afsted hen over brostenene, og da alle tønderne var meget utætte, så gjaldt det om at komme til brandstedet, inden alt vandet var forsvundet fra tønderne. Der var et stærkt vandspild med alt det vand, der løb i begge rendestene ned ad gaden for til sidst at forsvinde gennem Strandstræde og ud i en grøft. Dengang var der ingen kloaker.

Vogne med tomme tønder kom skramlende tilbage til bybrønden for at få fyldt Tønden igen.

Det kneb med at få hestene gennem porten på brandstedet; de blev bange, når de så ilden. Så skulle piskene bruges; de skulle jo frem til sprøjterne.

Branden var nu på det højeste, der blussede et stort bål, så det kunne ses over hele byen og langt omkring. Der var mange, der tændte den store porcelænspipe og gik hen for at se begivenheden. Det var imponerende med den store styrke brandmandskab i voldsom aktivitet, og de mange vogne med vandtønder. Slangetæmmerne var også i aktivitet. Slangetæmmerne, det var dem, der skulle tømme vandslangerne, når der ikke skulle sprøjtes mere, men de skulle også lægge bandager, når de var utætte, og det var de altid. På flere steder stod vandet i høje stråler og dannede hele springvand. Det var et kosteligt syn - til morskab for alle tilskuerne - når en slangetæmmer gik i kamp med en genstridig slange. At manden blev totalt gennemblødt var en selvfølge, hans anstrengelser hjalp ikke ret meget, men strålen blev dæmpet, så det kun fusede ud til siderne.

Der var noget, der hed Nedbrydningskorpset. Min far var chef for dette korps, herunder hørte også slangetæmmerne. Den ene af dem var fanebærer. De havde et lille hvidt banner, der nu opbevares på Odsherreds Folkemuseum forsynet med kongekrone og Chr. d.9.s sammenslyngede initialer og ordet:Nedbrydningskorps. Min far fortalte, at disse slangetæmmere, det var dem,

man anså for de mest fordrukne, der blev udtaget til dette arbejde.

Om banneret nogensinde har været til stede ved en ildebrand er vel tvivlsomt; men jeg har set det ved en sprøjtemønstring. Det stod på Torvet, hvor der dengang var 2 banneré foran kommunekontoret, og "fanebæreren" stod og passede på det.

Sådan en sprøjtemønstring var en hel festforestilling, selvom det foregik mere fredeligt, end når der var ildebrand. Foruden sprøjte nr. 1 og sprøjte nr.2 var der en havnesprøjte, men den har vist aldrig været i aktivitet ved nogen ildebrand. Den var stationeret i et lokale på havnen, og her var der aldrig noget, der brændte.

I sprøjtehuset var også en lille nem sprøjte; der var en hank i hver side, så to mand kunne bære den. Den blev kaldt Kirkesprøjten, men kirken har aldrig været brændt siden Kong Erik og de fredløse, som holdt til på øen Hjelm, kom og hærgede og plyndrede her på Nordsjællands kyster...og dengang har der næppe eksisteret noget brandvæsen.

Ved midnat kunne bybrønden ikke give vand mere, der var pumpet ustandselig siden branden var opstået med begge poste, og nu var brønden tom. Men der var heller ikke brug for sprøjterne mere. Der var brændt alt, hvad der kunne brænde. Man havde overdænget naboejendommene med vand, så disse blev reddet.

*

Det gamle brandvæsen har for sidste gang været i funktion, da Ringholmgården brændte. Det var på min fødselsdag d. 29.4. Jeg tror, det var 1907. Jeg så, sprøjte nr. 1 blev trukket ud, men hvorfor løb de ikke med

sprøjten straks? Nej, der skulle spændes heste for, og vognmanden, der skulle levere hestene, var løbet ud på marken for at hente dem. Omsider kom han i hurtigløb, og hestene blev spændt for, og så gik det, alt hvad hestene kunne løbe ud til brandstedet.

Vogne med vandtønder blev der ikke brug for; der var en god brønd i Ringholmsgården, og vand fra fjorden var i umiddelbar nærhed.

Jeg havde den dag nogle af mine skolekammerater til chokolade i vores hjem, og derfor mener jeg, det må have været på min fødselsdag. Vi skulle jo også ud at se på ildebranden, og da vi gik på dæmningen, kom nogle af brandmandskabet trækkende med sprøjte nr.2. De gik ganske roligt uden hastværk.

Da Ringholmsgården nedbrændte, var det slut med det gamle brandvæsen. Brandmandskabet fik dengang ingen betaling for deres indsats. Det var pligtig tjeneste. Enhver, der havde udstået militærtjeneste, var pligtig at stille ved brandvæsenet.

Byens næringsdrivende borgere havde gerne forskellige stillinger som brandofficerer ved de forskellige afdelinger; der var brandchefen, tømrermester Frandsen, hans indsats som brandchef var meget ringe, næstkommanderende var købmand R.M. Johansen, han var mere myndig og var den, der var mere respekteret. Endvidere var der chefen for nedbrydningskorpset, chefen for sprøjte nr. 1 og chefen for sprøjte nr.2, strålemestrene ved de to sprøjter samt deres medhjælpere, som dog ikke havde officersrang. De var alle udstyret med en fin kasket med en guldsnor om og en lille kokarde. Det menige mandskab mødte lige som de var, de fleste i deres arbejdstøj.

Da det nye brandvæsen blev dannet, det var vist i 1907 da var det købmand Schiebsbye, der blev brandchef. Han havde været løjtnant ved hæren, og byrådet mente således,

at han måtte være velegnet, hvilket det også viste sig, at han var.

En ny sprøjte blev anskaffet, den var med motor, der kunne sætte tryk på vandet, og med 3 slanger og tilhørende 3 strålerør. Den magtede betydelig mere og var mere effektiv end de gamle sprøjter. Den havde blot den fejl, at der skulle spændes heste for. Men var hestene først hentet ind fra marken og blevet spændt for, så gik det rask, og der var plads på vognen for det meste af mandskabet. I det nye brandvæsen blev alle lønnet. Jeg tror, det var 12 mand foruden brandchefen, og det har vist sig, at det fungerede bedre end det gamle, og det hører nu til sjældenhederne, at noget brænder helt ned.

En brandsprøjte, der kunne køre selv, var endnu ikke opfundet, men det varede ikke ret længe, så kom også den opfindelse, og sådan en forbedring blev anskaffet her, og den hestetrukne blev således holdt som reserve, hvis det skulle blive nødvendig ved en større ildebrand.

*

I mine erindringer bør jeg nævne Landmandsbankens direktør Søberg. Han var en særpræget person, men absolut ikke nogen "personlighed"; han må vel nærmest regnes som original.

Søberg var meget svær, havde dobbelthage og tykke kinder, nedhængende øjenlåg og poser under øjnene, en lille spids næse, var noget rødmosset, ja nærmest blå over hele hovedet!

Søberg boede i en lejlighed i Amtsstuegården; men han opholdt sig mest på hotel Phønix, som dengang hed Vindeløvs Hotel. Her fik han sin fulde pension, og man kunne se ham gå fra Landmandsmanken og hen til Vindeløvs Hotel, om vinteren iført store firkantede sivsko, en meget lang overfrakke, store røde bælgyvanter og en meget bredskygget

blød, sort hat.

Når Søberg havde spist sin aftensmad, så blev han siddende, fik en øl og læste sin avis, og så fik han en øl til. Så skete det ret ofte, at en af bankens kunder, en sagsfører eller større købmand kom i restaurationen, hilste høflig på hr Søberg: "Må jeg have lov at byde hr.Søberg på en romtoddy?" Og det blev til flere glas romtoddy. Man målte ikke rommen i glas, man skænkede direkte af flasken, det kostede lige meget.. Søberg tog gerne imod, men han bød aldrig selv.

Sådan gik aftenen, indtil restaurationen skulle lukkes. Så kom betjent Sørensen, tog Søberg under armen og fulgte ham hjem til hans lejlighed.

Det blev sagt om Søberg, at han regelmæssig drak sig fuld hver aften; men fra anden side har jeg hørt, at han var temmelig uimodtagelig for spiritus-påvirkning, og at han kunne tåle mere end de fleste.

Jeg kan næppe have været ret gammel, før jeg blev betroet første gang at gå i banken og indsætte 100 kr. på min fars bankbog. Banken havde ikke haft telefon tidligere. Søberg svor på, at han ikke ville røre ved en telefon, der var jo noget med elektricitet, og det kunne man jo blive slået ihjel af, så det ville han ikke røre ved. Men efter ordre fra Landmandsbankens hovedkontor blev der installeret en telefon.

Foruden direktør Søberg (han sad selv ved kassen) var der som bankassistent Jakob Hansen. Det var hans søn, der senere blev direktør i Ø.K. direktør C.C.Hansen. Jakob Hansen var en elskelig ældre herre, yderst forsigtig, og han gjorde et noget nervøst indtryk. Foruden disse to var der også bankfuldmægtig Smidt. Han var en ung, rask mand, og han var den, der tog sig effektivt af bankens sager; disse tre var hele Landmandsbankens personale dengang.

Der sad tre lynghusmænd på ventebænken. Den ene lyngh-

husmands hest var død, og en ny hest kostede 300 kr. dengang. De første 100 kr. havde han; men nu skulle han forsøge, om han kunne låne de resterende 200 kr. i Landmandsbanken på de to andres kaution.

Telefonen ringede. Det rørte ikke Søberg det ringeste. Måske var det første gang telefonen ringede. Jakob Hansen blev nervøs og vendte sig mod direktøren: Hr. Søberg, telefonen ringede!

Ja, lad den ringe ad H...til, jeg er da ligeglad, snævrede Søberg.

Der gik et par minutter, så ringede telefonen igen, og mere kraftigt. Jakob Hansen blev så nervøs, så han rystede. "Hr. Søberg, hvor mon Smidt er henne, han kunne da bedre tage telefonen..."

Smidt, snævrede Søberg, han er rendt i byen for at høre om de to fyre, der sidder der, kan tages gode for 100 kr. hver, som den tredje, ham der, skal have til hjælp til at købe en hest for.

Det var hele forklaringen, og der var ingen, der rørte ved telefonen.

Jeg blev endelig ekspederet færdig og indbetalte 100 kr. i ti-kronesedler til Søberg, som sad ved kassen. Langsomt og omhyggeligt blev de talt, og Søberg var endda så høflig, at han sagde: Værsgod..da han gav mig min fars bankbog og spurgte, om jeg var snedker Gottschalcks søn.

Jeg har senere tænkt, at Smidt har vel været henne hos købmand I.H.Hansen og forhørt sig om disse to lynghusmænd. Der handlede alle landboerne, og måske har købmanden så budt ham ind på kontoret på en øl, og det er vel derfor, at det har været nogen tid.

Det var hyggelige ekspeditionsforhold i Landmandsbanken dengang.

Jeg spurgte engang min far, om der aldrig havde været noget lån i vores ejendom. Jo, det havde der været, sagde far, og han fortalte så, at han kunne huske, da han var dreng og gik i skole, da blev der betalt terminer hvert halvår. Det var et lån, der stammede fra en bonde på Odden. Der blev sagt, at bønderne på Odden var velhavende; de lå med rede penge i strømpe-skafterne på kistebunden; de havde ikke tillid til bankerne, en mistillid som vist stammede fra statsbankerotten i 1813. Der var flere ejendomme her i Nykøbing, der havde lån hos gårdmændene på Odden, for gårdmændene ville selvfølgelig gerne have renter af deres penge mod pant i ejendommen.

Et sådan lån var der her på ejendommen, og det stod i lånebetingelserne, at lånet kunne opsiges fra såvel långiveren som låntageren med et halvt års varsel fra termin' til termin.

Det var ganske vist snedkervirksomhed, der blev drevet her - lige fra min oldefars tid - men der blev også drevet landbrug. Der var landbrug på de fleste ejendomme dengang, både håndværkere, købmænd, dyrlæge, apoteker og flere brændevinsbrændere drev landbrug.

Det skete engang, at lånet blev sagt op, fortæller min far, gårdmanden havde brug for sine penge. Det var nok sådan, at den gamle gårdmand var død, og hans søn, der længe havde drevet gården, ville gøre forskellige forbedringer, som han ikke kunne få lov til, så længe hans far levede.

Mine bedsteforældre blev helt ulykkelige over, at lånet var sagt op, hvordan skulle de dog skaffe alle de penge.. vistnok 1400 kr. De sad om aftenen i mørknings-timen og talte om det, og gennem lange samtaler og flere forslag, blev man da enige om at sælge jorden, hestene og køerne og helt opgive landbruget, så kunne der bedre blive tid til at passe arbejdet på værkstedet.

Da det var overstået, og jord og hest, køer og vogne var solgt, så blev der endog penge til overs efter at gårdmanden på Odden havde fået sine penge. Herefter blev der indrettet værksted i den gamle stald. Nu blev der god plads, og der kom også mere arbejde. Det voldte almindelig tilfredshed, at man nu var fri for alt det besvær, som der havde været med landbruget.

Petroleumslampen blev tændt; der var ikke grund til at holde alt for lang mørkningstime. Ugens Nyheder skulle også læses. Ja, avisen kom kun een gang om ugen, og den blev stavet omhyggelig igennem.

Mine bedsteforældre var meget præcise med at sørge for, at der altid var penge til terminen; men selv om der ikke var nogen termin mere, så blev den gode skik bevaret med at lægge penge til side, og det er vel derfor, at der efterhånden blev en ret god velstand. Selv om håndværkerne ikke fik ret meget for deres arbejde dengang, så var man dog tilfreds med, hvad man fik.

På Odsherreds Folkemuseum hænger en regning i glas og ramme, hvoraf det fremgår, hvad man fik for sit arbejde dengang.

*

Denne erindring, som er blevet mig fortalt, hørte jeg i den tid omkring 1927, hvor jeg lige havde nedsat mig som mester og havde noget reparationsarbejde sammen med den nu afdøde murermester H.V. Andersen. Han var en god fortæller, og derfor bør hans navn mindes med denne historie.

Jeg havde noget arbejde med et gammelt gulv i et loftsværelse, og Andersen var henne i den anden ende af huset, hvor han understrog taget. Vi var alene i hele huset, og pludselig stod han i døren: Du Gottschalck,

du kan vel huske hestehandler Henriksen?

Nej, det kunne jeg ikke. Jeg er født 1895, så jeg har vist ikke været så mange år, da han døde; men jeg ved godt, hvor han boede; det var den ejendom, som nu tilhører fru Holger Olsen, Algade 52, og hvor turistbureauet er, og jeg kan huske, at mine bedsteforældre talte om ham. -

Ja, nu skal du bare høre. Jeg stod derhenne og kom i tanke om hestehandler Henriksen...lad os sætte os ned her...og lad der så bare falde lidt ro over dig..

Jeg vil nu lade murermester H.V.Andersen fortælle, idet jeg først må sige, at H.V. Andersen var søn af rebslagermester Jens Henrik Andersen, bedstefar til nuværende rebslagermester Charles Andersen.

Ser du bødker Willumsen, ham kan du nok huske..

Jo, det kan jeg; det var ham, der ejede Amtsstuegården. Han kom en dag og fortalte min far, at hestehandler Henriksen har et stykke jord her nede i Forskodderne, og han vil gerne sælge det. Var det noget for dig? Du har jo en lille hest, så du kan nok have brug for det. Det er nok til at købe for en rimelig penge.

Det syntes min far var en god idé, og han lovede at gå ned og tale med hestehandleren om det.

Jeg må indskyde, at hestehandler Henriksen var meget kirkelig og religiøst indstillet; men når der skulle handles, så holdt han det princip: Det er enhver mands sag at passe på, at han ikke bliver snydt.. Der går flere rygter om, hvorledes hans forretningsmoral var.

H.V.Andersen fortæller videre:

Min far gik ned til hestehandleren, og de fulgtes ad ned gennem gaden for at bese det stykke jord.

Ja, det er altså dette stykke her. Som du ser, er der mægtig god græsning, og det er god sort muldjord. Det er herfra og der over til den række træer, og henne fra det skel og over til det hegn, du ser derovre.

Ja, jeg har aldrig haft det målt op, så jeg ved ikke, hvor meget der er, men du kan selv sige, hvor meget, du vil byde for det. Jeg har altid regnet med, at der var 3 tdr. land, og det har jeg altid fået forpagt- ningsafgift for.

Far var ikke indstillet på at give noget bud, han mente, at hestehandleren kunne sige prisen.

Ja, når du synes det, sagde hestehandleren, så kan vi også det. Skal vi sige 1500 kr.?

Men det kunne far ikke gå med til.

Omsider bød far 1200 kr. det var det højeste, han vil- le gå med til.

Ja, så skal du have det for 1200 kr, Andersen, sagde hestehandleren. - Så har vi handlet og håndslag på det! Så tog de hinanden i hånden, meget hjerteligt.

Skal vi gå hen til procuratoren og få skrevet papirerne med det samme?

Ja, det mente far også. Nu har vi jo handlet og er enige, så kan vi ligeså godt se at få det skrevet helt rigtigt. Far var meget kontant med alt vedrørende penge. Han hen- tede de 1200 kr. i banken og betalte hestehandleren hos procuratoren, fik kvittering, og alt blev skrevet og var i bedste orden.

Da far kom hjem ved middagstid, og vi drenge og svende sad ved middagsbordet, så fortalte far jo, hvordan det var gået til, og nu havde vi da jord selv... og du Kri- stian, når du har spist, så kan du rende ud på lyngen og hente hesten, og så kan du med det samme gå ind til bonden derude og sige, at nu har vi købt jord selv, så vi vil ikke have hans tørre marehalm mere.

Det gjorde Kristian også, og hesten blev tøjret på den nyerhvervede mark og tog godt for sig af det gode græs.

Nede i den nederste del af Lindeallé, der boede arbej- derne. De var ude på deres arbejde, men deres koner

var hjemme og havde overværet, at hestehandleren og rebslager Andersen havde handlet; de havde ganske vist ikke været til stede, men de har vel trykket næsen flad mod ruden, og den nærmeste har stået med døren på klem. Da mændene kom hjem fra arbejde, så fortalte konerne, at hestehandler Henriksen havde været her sammen med rebslager Andersen, og de havde set, at de stod og handlede om det stykke jord, og nu var der tøjret en hest, så rebslageren har nok købt det... Da det var fyraften på reberbanen, og vi havde spist vor aftensmad, så gik vi drenge og svende ud for at bese den nye jordlod, og min far og mor, de fulgtes ad. Min far var jo stolt af, at han nu havde fået jord selv.

Da vi nu stod og beundrede det gode stykke jord, så kom nogle af arbejderne ud, rygende på den store porcelænspipe, nærmede sig til min far, hilste pænt, og den ene spurgte:

Har De købt det stykke jord, hr. Andersen?

Ja, det har jeg. Vi havde jo lejet et stykke ude på vestre lyng, og vi var kede af at rende helt derud et par gange om dagen, og det var jo noget tørt marchalm. Det her er jo meget nærmere ved byen...

En af arbejderne spurgte: Må man have lov at spørge, hr. Andersen, hvor meget har De så måttet give for det stykke jord?

Ja, han forlangte jo 1500 kr. men det ville jeg ikke give, jeg bød ham 1200 kr, og det gik han også med til. Ja, men hr. Andersen, det må da være for meget for det lille stykke jord!.

Nej, det kan ikke være så galt, sagde min far, han sagde, at der var 3 tdr.land, og det har jeg da også regnet med.

3 tdr. land! Der kan umuligt være 3 tdr.land i det stk.

jord. Der blev stor diskussion om det. -

En mand, som var særlig egnet til at skridte jord ud, blev hentet. Han skridtede omhyggelig på den ene led og på den anden led. Skridtene blev talt og noteret på et stykke papir, der blev fremskaffet, og den, der kunne regne bedst, han gangede tallene sammen meget omhyggeligt, og resultatet blev, at der kunne umuligt være mere end $1\frac{1}{2}$ td.land.

Han har snydt Dem, hr. Andersen! Det skal De ikke finde Dem i!

Murermester Andersen fortsætter: Far blev meget vred og svor på, at han skulle betale de 600 kr. tilbage. En mere besindig mand rådede ham til at lade landinspektøren måle det op, for at De kan være mere sikker i deres sag. Det vi har skridtet af, det kan ikke lægges til grund for en sag om tilbagebetaling.

Det gav far ham ret i, og der blev straks skrevet til landinspektøren, som vist dengang boede i Jyderup.

Der gik nogen tid; men en dag meldte landinspektøren sin ankomst. Det var før Odsherredsbanen kom, så det har været en lang og besværlig rejse.

Efter landinspektørens opmåling viste det sig, at der var nogle få kvadratalen mere end $1\frac{1}{2}$ td.land.

Far betalte landinspektøren for hans ulejlighed og gik op til hestehandleren. Han masede lige ind i stuen: Du har snydt mig, Henriksen! Du sagde, der var 3 tdr.land, og nu har jeg ladet landinspektøren måle det op, og der er kun $1\frac{1}{2}$ td.land...du skal betale 600 kr. tilbage!

Ja, men Andersen. Vi har jo handlet.. og en handel er en handel. Vi var enige, og en handel kan ikke laves om. Jeg sagde jo, at jeg aldrig har haft det målt op, og det har jeg heller ikke, så det kan ikke laves om! Det ene ord tog det andet, og det endte med et voldsomt skænderi, og H.V.Andersen fortæller:

Far forlod stuen og sagde gentagne gange "Du er en snyder." Og idet han gik, blev døren smækket hårdt i.

Da far kom hjem, så fortalte han meget oprevet om det uhørte snyderi, han havde været ude for, og han forbød os nogensinde at nævne den mands navn, og ingen af os turde nogensinde nævne noget om den sag.

Årene gik. Engang sad jeg som ung mand ved siden af far og kørte langt ud ad Vestre Lyng med vognen fuld af reb til nogle fiskere. Vejen var kun en ganske smal markvej. Jeg så, der kom en lignende enspændervogn imod os, og jeg opdagede, at det var hestehandler Henriksen. Far kørte hesten med stramme tømmer og veg ikke det fjerneste til side. I sidste øjeblik drejede Henriksen sin vogn ud på marken, og i samme øjeblik vognene var ud for hinanden, sendte min far en spytklat over mod Henriksen. Det var meget stygt, og jeg tillod mig at sige: Det synes jeg ikke, du skulle have gjort, far! Men jeg fik en strøm af skældsord, der endte med: Du skal ikke bryde dig om at sætte din far i rette, det var en skurk og en snyder.

Far kunne somme tider være slem i sin opførsel. -

Årene gik, og en dag kom min bror Kristian ned ad gaden. Han skulle ned på jordlodden og flytte hesten. Da han kom forbi hestehandlerens hus, skubbede Henriksen vinduet op og kaldte på ham. Kristian nærmede sig vinduet og sagde: Ja, Henriksen, De ved jo nok, at vi ikke har noget at tale med hinanden om. Men Henriksen bad ham meget om at komme indenfor, blot et lille øjeblik: De skal ikke komme til at fortryde det, Andersen... Kristian gik ind til hestehandleren, som bad ham sidde ned.

Som De ser, Andersen, der står mine krykker, og jeg er nu så skrøbelig, så jeg ved hjælp af dem kun kan bevæge mig ind i mit soveværelse og tilbage hertil. Jeg har jo hørt, at De er gift og har nogle børn. Hvor mange børn, har De, Andersen?

Jeg har 3 børn, svarede Kristian, men Henriksen, jeg har ikke tid til at snakke med Dem. Jeg har travlt. Henriksen tog tre hundredkronesedler ud af det store chatol og sagde: Se her Andersen, vil De tage disse tre og anbringe dem på tre bankbøger med 100 kr. på hver bog, en til hver af Deres børn, og vil De så sige til Deres far, at jeg vil meget gerne tale med ham, det må De endelig love mig!

Kristian takkede for pengene og lovede, at han skulle sige det til far. Men om han kommer, det kan jeg ikke love Dem.

Da Kristian kom hjem, var han noget betænkelig, men omsider, så kom det: Far, jeg skal sige dig fra hestehandler Henriksen, at han vil meget gerne tale med dig! Vil du holde kæft med det sludder. Jeg har jo sagt, jeg vil ikke høre hans navn blive nævnt her i vores hjem! Ja, men, her skal du se, far, her er tre hundrede kroner, dem gav han mig, og han sagde, jeg skulle sætte dem i banken med 100 kr. til hvert af børnene. Det lovede jeg ham, og jeg lovede ham også, at jeg skulle sige til dig, at Henriksen gerne vil tale med dig.

Far blev meget forbavset: Har han givet dig 300 kr? Ja, det har han. Og så fortalte Kristian, hvorledes det hele var gået til.

Ja, men der mangler 300 kr. Han skal betale ialt 600 kr. tilbage. Nej, jeg gør det ikke.

Far gik ikke ned til hestehandleren.

Der gik igen lang tid. Men en dag kom bødker Willumsen som en frelsende engel. Han havde ærinde fra hestehand-

leren.

Jeg kan fortælle dig Andersen, at Henriksen er meget sløj. Han er nu sengeliggende, og jeg tror ikke, han lever ret længe mere. Jeg har lovet ham, at jeg skulle forsøge på at få dig overtalt til at gå med derhen. Han vil meget gerne tale med dig, og det synes jeg også du skulle. -

Far betænkte sig lidt, og så kom det:

Ja, men så går jeg med, men du skal gå med ind i stuen, du skal vidne, hvad der bliver sagt!

Far skulle først have fe'erstøvlerne på, overfrakke og den højpuddede hat og stok i hånden, og så fulgtes de ad ned over de knostede brøsten med de gode hensigter hos bødkeren og med fjendskabet i sindet hos far, som murermester H.V. Andersen stadig fortæller. Da de kom ind i stuen, så gik bødkeren hen til alkoven og stak hovedet ind mellem klunketidsgardinerne, idet han sagde: Ja, Henriksen, nu har jeg Andersen med. Han står her henne i stuen.

Tak skal du have Andersen, det var godt, du kom. Tag en stol og sæt dig nærmere.

Hvad der egentlig blev sagt, er aldrig kommet frem, da bødker Villumsen ikke havde sans for at fortælle, men jeg konkluderer, at far har nok været lidt fåmælt, ialfald til at begynde med. Jeg har senere spurgt bødker Villumsen, men han kunne kun oplyse: Ja, efterhånden kom de da så nogenlunde på talefod, og Henriksen sagde: Jeg har jo givet dig de 300 kr. tilbage, og du kan da ikke forlange, at jeg skal betale det hele tilbage.. så jeg synes ikke, vi har noget at være uvenner over. Omsider ebbede samtalen ud, og far ville ikke sidde og trætte den dødsyge mand mere. Han sagde dog pænt farvel til Henriksen. Bødkeren fortalte imidlertid, at da far tog i dørgrebet, sagde den dødsmærkede mand så højt,

det var ham muligt: Ja, så mener jeg, Andersen, at der ikke er noget ondt mellem os mere - -

Og far vendte sig om og snerrede: Ja, for min skyld kan du rolig dø, og så gik han.-

Bødker Villumsen har sagt mig, at han syntes, det var unødigt hårdt at sige sådan.

Nogen tid efter døde hestehandler Henriksen, og efter hans død var der penge til forskellige gode formål, og der findes endnu et legat, der hedder: Hestehandler Henriksen og hustrus legat, som er til fordel for ældre vel-tjente tjeneste-tyende, et begreb, som vist næppe eksisterer mere.

Rebsluger Andersen nåede en høj alder, men det er muligt, at hestehandler Henriksen har været en del ældre end rebslugeren.

*

I tilknytning til denne beretning er det nødvendigt med en erindring, som er blevet mig fortalt af tidligere kirkebetjent, sadelmager Larsen. Intet mindre end en spørgelseshistorie må med i denne beretning.

Sadelmager Larsen og min far var jævnaldrende og havde gået i klasse sammen i skolen. Derfor kom Larsen somme tider på min fars værksted og sad og fik en lille snak. Larsen var en hyggelig og snaksom mand.

Som ung tømrersvend hændte det somme tider, at jeg hjalp min far med snedkerarbejdet på værkstedet; min bror Karl var der stadig og blev betragtet som fast inventar.

En dag kom sadelmager Larsen; han fik en taburet at sidde på, og snakken gik hyggeligt. Pludselig siger sadelmageren:

Nu skal I bare høre alle tre! Det var en lørdag aften, jeg var som sædvanlig oppe i kirken for at tænde op i ovnen; og når jeg har fået det til at brænde, så tænder

jeg min pibe og går lidt udenfor. Jeg skal jo have det til at blusse godt, før jeg kan fylde koks på. Udenfor kirken mødte jeg gamle rebslager Andersen.

God dag, Andersen, De går Deres tur her på kirkegården! Ja, jeg går og ser til alle dem, som jeg har kendt i min tid. De ligger her alle sammen. Og De er her vel i embeds medfør, kan jeg tænke.

Jo, jeg er her for at tænde op i ovnen, der skal jo være kirketjeneste her i morgen formiddag, og så skal jeg jo sørge for, at der er varme i kirken. Om lidt skal jeg ind og fylde på fyret, og så går jeg hjem og spiser min aftensmad og læser min avis, og så får min kone og jeg en kop kaffe og sidder og har det lidt rart. Jeg skal jo sørge for, at det bliver lidt sent, inden jeg går op og ser til fyret..så det kan brænde natten over, og så er der varme i kirken fra morgenstunden. Det bliver gerne klokken 11 eller lidt derover, inden jeg kommer herfra.

Det var dog fælt Larsen. Går De her i kirken ved midnatstide?

Ja, det gør jeg. Det hører jo med til mit arbejde her ved kirken.

- Det var dog fælt, nej, jeg gjorde det ikke, om jeg så fik guld for det. Sig mig Larsen, De er jo en kirkens mand og en sanddru mand, ser De noget til spøgelser og den slags?

- Ja, det hænder sig, men jeg siger det aldrig til nogen, for så griner de andre ad mig, og så siger de: Det er ham, der ser spøgelser på kirkegården. Men da De nu spørger mig, og De er en ældre og fornuftig mand, så kan jeg godt betro Dem..jo det hænder sig, at der står en mørk skikkelse over en af gravene og følger mig med øjnene, men jeg går bare forbi og lader som ingenting. Ja, det er jo byens folk, der ligger her, og de kender mig alle, og der er da ingen, der har gjort mig noget endnu.

Det er ellers ikke så længe siden, det var her sidst. Det er vel en god månedstid siden, jeg var her henne i samme ærinde som nu, og det var vel lidt sent, inden jeg gik herfra, det var vel henimod midnat, og da jeg kom her lige ud for orglet, så ser jeg, at der står en mørk skikkelse henne over det gravsted derhenne, det må vel være det gravsted der, hvor hestehandler Henriksen er begravet.

Andersen svarede blot Nåh og Jah, det kan jeg tænke, han har ikke fred i sin grav.

Jeg tænkte jo, hvem kan det vel være, der kommer her på kirkegården ved midnatstid, det så ud som om han søgte efter nogen; kirkegårdsmuren er jo ret lav derhenne, det så ud, som om han så over muren; men så tænkte jeg, jeg kan jo gå her henad og så den vej der henad, det er ganske vist en lille omvej, men så kommer jeg lige forbi, jeg kan jo bare sige Godaften, det er sent at komme på kirkegården. Ja, det gjorde jeg så. Men da jeg kom derhen forbi, så var der ikke noget. Sådan går det næsten altid.

Nå, jeg må ind og se til fyret, ellers brænder det ud for mig. Farvel Andersen, og tak for sludder.

Idet jeg gik, hørte jeg Andersen brumme: Ja, der kan man se, han har ikke fred i sin grav...

Larsen fortalte videre på værkstedet: Nej, jeg har aldrig set nogen spøgelser, det var bare noget sludder, jeg sagde for at snakke lidt med ham.

Men der var engang, hvor jeg blev forskrækket for alvor. Jeg var oppe i ligkapellet, som sædvanlig en lørdag aften lidt sent, inden jeg fyrer på ovnen sidste gang.

Jeg var netop færdig, og jeg stod med ryggen til ovnen. Der var fuldstændig stille.

Pludselig hørte jeg en lyd: klap, klap, klap...

Jeg blev virkelig meget forskrækket.

Hvad var dog det?

Der stod to ligkister i kapellet. Jeg kikkede noget til dem. Det skulle vel ikke være en af de døde, der ikke har været rigtig død, og nu er kommet til live igen...

For en sikkerheds skyld, tænkte jeg: Jeg vil da se efter! Og jeg skruede skruerne af og løftede låget; nej han var fuldkommen død, det var der ikke tvivl om, så må det være den anden kiste. Jeg skruede skruerne af og løftede låget. Det var en kvinde; hun var også fuldkommen død. Det kunne ikke være mulig. Lyden var ikke kommet herfra.

Jeg skruede alle skruerne i igen og tænkte meget på, hvad det kunne være. Jeg var ved at opgive det, og tænkte på at slukke lyset, men pludselig: klap - klap - klap, så var det der igen. Nej, nu er det galt, der må være noget, jeg må se at få det opklaret.

Tilfældigt faldt mit øje på renselemmen til skorstenen. Der skulle vel ikke være kommet en allike ned gennem skorstenen? Jeg lindede forsigtig på renselemmen, der faldt lidt sod ud på gulvet og ud fløj en sort allike. Den var næsten halvdød. Jeg skulle først have fejlet sod op og vasket gulv; men så var der kommet liv i den, og pludselig fløj den op under hvælvningen, Jeg havde en lang stage med en kost på enden, som jeg plejede at bruge til at fejle støv og spindelvæv ned med. Ved hjælp af den, så fik jeg jaget så meget efter alliken, at den pludselig dykkede ned og for ud gennem den åbne dør.

Så var det overstået, sagde sadelmager Larsen og nikkede tilfreds.

*

Hermed slutter jeg disse mine erindringer. Jeg har forskelligt andet, men det er nærmest som små anekdoter, og de er bedre egnet til mundtlig fortælling.

Jakob Gottschalck.

g 10. HÖJBY.

Sjunde a jone d. 1206. R. H. J. J.
NYRUP BUKT

NYKJOBING LYNG

NY

LOKALHISTORISK FORENING
NYKØBING &L
FORML. LIND. PUCK NINNY

ISBN-89821-21-1